

تبلیغ تشیع است.

• تأسیس اولین صندوق شهریه مشترک

برای آنکه مبلغ بتواند به‌درستی به وظایف تبلیغی خود بپردازد، نیاز به آramش، طمانینه و پشتوانه مالی دارد. یکی از کارهای زیربنایی مراجع ثلاث، تأسیس نخستین صندوق شهریه مشترک در حوزه علمیه بود. این صندوق با هدف حمایت از طلاب تبلیغ‌گر ایجاد شد.

در نهایت باید گفت: مراجع ثلاث نه‌تنها تلاش کردند که حوزه در آن شرایط بحرانی باقی بماند؛ بلکه ساحت تبلیغ را نیز در ابعاد مختلف گسترش دادند:

الف) از منبر تا میدان سیاست و مقاومت؛ ب) از شعر و هنر تا مخاطب کودک و نوجوان؛ ج) از ایجاد زیرساخت مالی تا تقویت محتوای غنی تبلیغی.

حجت‌الاسلام والمسلمین درویشی

نقش مراجع ثلاث

در حفظ و گسترش تبلیغ دینی

پس از رحلت آیت‌الله‌العظمی حائری یزدی رحمۃ‌الله‌علیه

• گسترش ساحت‌های تبلیغ

برخلاف تصور رایج که تبلیغ را صرفاً منبر می‌داند، مراجع ثلاث تلاش کردند، ساحت تبلیغ را به حوزه‌های نوگشوده‌ای ببرند:

• تبلیغ بین‌الملل

آیت‌الله خوانساری رحمۃ‌الله‌علیه به‌دلیل مشارکت در مبارزات ضد انگلیسی در جنوب عراق، تبعید چهارساله‌ای به سنگاپور داشتند. این حضور در صحنه‌های سیاسی و مقاومت، نشان می‌دهد که تبلیغ از نگاه ایشان تنها محدود به مسجد و منبر نبود؛ بلکه تا میدان نبرد نیز گسترش می‌یافت.

• تبلیغ کودک و نوجوان

در آن دوره، توجه به این فشر کمتر مرسوم بود؛ اما مراجع ثلاث اهمیت آن را درک کردند و تلاش‌هایی برای تسری تبلیغ به نسل نوجوان انجام دادند.

• تبلیغ باهنر و شعر

پس از تخریب قبور ائمه بقیع علیهم‌السلام توسط وهابیون، آیت‌الله صدر، شعری در هجو این اقدام سرودند که چنان در فضای فرهنگی و دینی آن زمان مؤثر واقع شد که دولت وقت عراق، انتشار آن را در جراید ممنوع کرد. این نمونه‌ای از بهره‌گیری از ادبیات و شعر به‌عنوان ابزار تبلیغ است.

پس از رحلت آیت‌الله عبدالکریم حائری، زعامت حوزه‌های علمیه به سه مرجع بزرگ یعنی حضرات آیات سید صدرالدین صدر، خوانساری و حجت رحمۃ‌الله‌علیه واگذار شد.

این سه بزرگوار، با توجه به شرایط سخت و خفقان‌آلود آن دوره که توسط رضاخان ایجاد شده بود، همانند آیت‌الله حائری، اساس کار خود را بر حفظ حوزه قرار دادند. آنها به‌درستی تشخیص دادند که اگر حوزه باقی نماند، تبلیغ دین نیز باقی نخواهد ماند.

بنابراین، اگر بخواهیم از نقش این مراجع ثلاث در احیای امر تبلیغ سخن بگوییم، باید گفت که بنیادی‌ترین گام آنان، تلاش برای حفظ موجودیت و تداوم حوزه بود.

• چهار ساحت تبلیغ در نگاه مراجع ثلاث

مراجع ثلاث نگاه دقیقی به امر تبلیغ داشتند و تبلیغ را تنها محدود به منبر و خطابه نمی‌دانستند. نگاه آنان به تبلیغ شامل چهار عرصه اساسی بود:

۱) زیرساخت‌های تبلیغ؛ ۲) ساحت‌های تبلیغ؛ ۳) محتوای تبلیغ؛ ۴) روش‌های تبلیغ. هریک از این بزرگان در یکی از این عرصه‌ها یا در چند ساحت به‌صورت فعال ورود کردند.

لبنان نیازمند توجه بیشتری است. نمی‌خواهم درباره لبنان برای شما سخن بگویم؛ چراکه شما به‌خوبی از آنچه در صحنه لبنان گذشته و می‌گذرد، آگاه هستید؛ اما... از دل آن‌همه درد، از میان ناله‌ها و آه‌های کودکان، از زیر آوار خانه‌های ویران‌شده و روستاهای نابودشده، توانستم برخیزیم و با طراوتی نو و حضوری دوباره، اعلام کنیم که ما همچنان ایستاده‌ایم؛ ما مقاومت می‌کنیم.

محیط ما، جامعه ما، ملت ما و امت ما، همگی همراه مقاومت‌اند. آقای من، فرمانده من- و مرادم از فرمانده، مرجع عالی‌قدر و ولی‌امر ما، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (حفظه‌الله) است- اکنون که در کنفرانس حوزه‌های علمیه شرکت داریم و این همایش به‌مناسبت یکصدمین سالگرد سامان‌دهی حوزه‌ها برگزار شده، بایسته است که توجه کنیم، یکی از مهم‌ترین وظایف حوزه‌های علمیه، تربیت، تجهیز و آماده‌سازی مبلغ دینی است. گمان می‌کنم همه ما در اینجا مبلغ هستیم؛ خواهران نیز مبلغات‌اند و مبلغ، نقشی حساس و مسئولیتی بزرگ و سرنوشت‌ساز بر عهده دارد.

در این‌باره مطالب زیادی نوشته بودم؛ اما با توجه به خستگی حاضران، سخن را کوتاه می‌کنم:

باید در حوزه‌ها، نظامی دقیق و برنامه‌ای مشخص طراحی شود برای انتخاب طلاب علوم دینی، پیش از ورودشان به حوزه، تا از شایستگی لازم برای تبلیغ دین و رساندن پیام الهی به مردم برخوردار باشند.

طلبه نباید فقط در جای خود بنشیند تا مردم نزد او بیایند؛ بلکه این اوست که باید به سراغ مردم برود، به دیدار آنان برود و در میان‌شان

حجت‌الاسلام والمسلمین رضوی

راهبردهای تبلیغی

آیت‌الله‌العظمی حاج شیخ

عبدالکریم حائری رحمۃ‌الله‌علیه

مقاله‌ای با عنوان «راهبردهای تبلیغی شیخ عبدالکریم حائری» که بنده با همکاری یکی از دوستان تدوین کرده‌ام، در پنج بخش تنظیم شده است.

• بخش اول: انگیزه‌های هجرت به ایران

در بخش نخست مقاله، به انگیزه‌های هجرت حاج شیخ از عتبات به ایران پرداخته‌ایم. یکی از انگیزه‌های اصلی این هجرت، دغدغه ایشان نسبت به وضعیت تبلیغ دین بود. با اینکه حاج شیخ در نجف اشرف از جایگاه علمی و زمینه مرجعیت برخوردار بود و می‌توانست، در همان‌جا به‌عنوان مرجع عام مطرح باشد؛ اما حوزه کربلا را رها کرد و به قم آمد. ایشان در پاسخ به پرسش آقاجمال گلپایگانی رحمۃ‌الله‌علیه درباره علت ترک نجف و عزیمت به ایران، تصریح می‌کند: «من مسئولیت دارم، دین دارد از دست می‌رود؛ باید به ایران بروم تا کاری بکنم.»

تأسیس حوزه علمیه قم توسط حاج شیخ، در همین راستا و با هدف احیای تبلیغ دین صورت گرفت. بخش دوم: اقدامات تبلیغی و راهبردهای عملی

بخش دوم مقاله به اقدامات حاشیه‌ای حاج شیخ در مسیر تبلیغ دین اختصاص دارد. در این بخش به ۱۰ محور عملی در حوزه تبلیغ اشاره کرده‌ام که از جمله آنها راهکارهای تبلیغی حاج شیخ است:

۱) ترویج تبلیغ چهره‌به‌چهره: حاج شیخ بر لزوم ارتباط مستقیم با مردم تأکید داشت. می‌فرمود: گاهی زمینه‌ای برای تبلیغ عمومی فراهم نیست؛ اما باید به میان مردم رفت؛ ولو با دو نفر یا سه نفر، در کوچه، نانوائی یا مدرسه. ایشان در مدرسه فیضیه می‌نشست و به سؤالات طلاب و مردم پاسخ می‌داد. در سفرها نیز همین شیوه را ادامه می‌داد.

• تجربه‌ای از رهبر معظم انقلاب

درباره تبلیغ چهره به چهره

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله) پیش از انقلاب، در مشهد مقدس درس «کفایه» و «مکاسب» می‌گفتند و جلساتی برای تمرین منبر برگزار می‌کردند. بنده توفیق داشتم که در این جلسات شرکت کنم. ایشان در ایام محرم، بنده را برای تبلیغ به رفسنجان اعزام کردند. پیش از اعزام و پس از بازگشت، دو نکته فرمودند که برای همه ما درس است. ایشان تأکید کردند: «تبلیغ پای منبر، مهم‌تر از تبلیغ بالای منبر است.» توضیح دادند که ممکن است، در شهر بزرگی چون تهران ۵۰۰ نفر پای منبر باشند؛ ولی ارتباطی با مردم شکل نگیرد؛ اما در یک روستا با ۴۰ خانوار، فرصت تعامل، گفت‌وگو و الگوبودن رفتاری پیش می‌آید و اثر آن بیشتر است.

۲) آموزش مبلغان: شیخ عبدالکریم حائری رحمۃ‌الله‌علیه تربیت و آموزش مبلغان را به‌صورت جدی پیگیری می‌کرد. در مقاله به ۱۰ محور ذیل این موضوع اشاره شده است؛ از جمله: احیای سنت اجازه در تبلیغ، اعزام مبلغان به مناطق مختلف، آزمون و ارزیابی مبلغان، دعوت از سخنرانان ورزیده و... امیدوارم تفصیل این مطالب را در خود مقاله مطالعه فرمایید.

شیخ حسین قبرییس مسئول تشکل علمای مسلمان لبنان

لبنان، مقاومت و رسالت طلبگی

از مکتب شهیدان تا مبلغانِ در میدان

حاضر شود. مبلغ مانند پزشک و نظامی است؛ ساعت کاری مشخصی ندارد و تمام زندگی‌اش وقف امت است و هر زمان که جامعه به او نیاز دارد، باید به میدان بیاید.

مبلغ، هرچند عمامه بر سر می‌گذارد و عبا بر دوش دارد؛ اما در حقیقت یک سرباز واقعی است؛ سربازی در خدمت مردم و ارزش‌ها. نمونه‌ای برای‌تان مثال می‌زنم: علامه شهید شیخ راعب حرب رحمۃ‌الله‌علیه.

مردم. او هر فرصتی را برای بودن در کنار مردم، برای مردم و در راه مردم، غنیمت می‌شمرد و پاداشش، شهادتی بود که از پروردگارش گرفت. و در پایان می‌گویم سیدحسن نصرالله رحمۃ‌الله‌علیه مردی بود که شأن و جایگاهش به مرتبه‌ای رسید که نه‌تنها امت، بلکه حتی برخی دشمنان نیز به شخصیت او احترام گذاشتند. او شب‌وروز در راه خدا و در مسیر تبلیغ حقیقی تلاش می‌کرد و آنچه در مراسم باشکوه تشییع پیکرش در لبنان دیدید، گواه این حقیقت بود که او عمر خویش را به‌عنوان یک طلبه گذراند.

برخی از شما که در قم هستید، او را در زمان طلبگی‌اش در قم می‌شناسید؛ چه از میان اساتید و چه طلاب. وقتی به لبنان بازگشت، همچنان یک طلبه باقی ماند؛ طلبه‌ای در مکتب پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و در خدمت ولی‌فقیه و مبلغی مخلص و فداکار.

و در آن لحظه آخر، در ضاحیه جنوبی بیروت، با وجود خطر، وقتی برادرانش از او خواستند آنجا را ترک کند، او پاسخ داد: «اگر خداوند شهادت را برایم مقدر کرده، از خدا خواسته‌ام که با خون خود آغشته شوم تا وظیفه‌ام را در راه خدا ادا کرده باشم.» و آنگاه، شهیدی بزرگ و عزیز شد؛ چنان‌که امام ما، سیدالقائد (حفظه‌الله تعالی)، از او با تعابیری ژرف و ستایش‌آمیز یاد کردند.

• نکته دوم: تبلیغ در زیارت اربعین

پس از فروش کردن درگیری‌های نظامی، مرحله دوم تبلیغ آغاز شد و آن هم تبلیغ در زیارت جهانی اربعین بود؛ زیارتی که سالانه بین ۲۰ تا ۲۵ میلیون زائر به‌سوی امام حسین علیه‌السلام می‌آیند؛ امام مجاهدان، پیشوای شهیدان.

در این عرصه، باید از نقش برادران جمهوری اسلامی ایران نیز یاد کنیم؛ از جمله فعالیت‌های آیت‌الله اعرافی و دفتر تبلیغات. ما همکاری گسترده‌ای با ایشان داریم و از مبلغان فارسی‌زبان و عرب‌زبان بهره می‌بریم.

مدیریت تبلیغ در اربعین فقط محدود به مسیر نجف- کربلا نیست؛ بلکه در ۱۲ استان مانند بصره، العماره، ناصریه و سایر مناطق فعال است. در همه‌جا،

ایستگاه‌هایی تبلیغی برای پاسخ به نیاز زائران امام حسین علیه‌السلام برقرار می‌شود.

• پیام پایانی

من پیامی کوتاه برای همه مبلغان دارم:

۱. هر مبلغ دینی باید خودش را برای تبلیغ در شرایط مختلف و حتی شرایط منفی ودشوار آماده کند.

۲. باید روش‌های متنوع و گوناگون تبلیغی را بیاموزد و با موقعیت‌های گوناگون تطبیق دهد. ما قبلاً فقط در مساجد و حسینیه‌ها تبلیغ می‌کردیم؛ اما امروز شرایط فرق کرده است؛ از میدان جهاد گرفته تا مراسم اربعین، تبلیغ در فضاهای گوناگون لازم است.

شاید روزی برسد که شما آغازگر تبلیغ جهانی باشید؛ تبلیغی با ابعاد گسترده و شرایط متنوع.